

**UNIVERSITATEA “PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

– Rezumat –

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. IULIAN BOLDEA

DOCTORAND:

ROMELIA POPP

TÂRGU-MUREȘ

2013

**UNIVERSITATEA “PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**IPOSTAZE ALE ONIRISMULUI ÎN POEZIA ROMÂNEASCĂ
POSTBELICĂ**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Romelia POPP**

TÂRGU-MUREȘ

2013

CUPRINS

Argument.....	5
Capitolul 1: Onirismul poetic românesc. Repere teoretice	
1.1. Apariția grupului oniric.....	15
1.2. Visul psihanalitic versus visul poetic.....	22
1.3. Vis sau reverie?.....	27
1.4. Onirismul și visul.....	31
Capitolul 2: Leonid Dimov - manierismul oniric	
2.1. Tehnica onirică dimoviană.....	36
2.2. Visul poetic dimovian.....	42
2.3. Spațiul poetic oniric.....	45
2.3.1. Locuirea materiei onirice.....	50
2.3.2. Spațiul ca labirint.....	56
Capitolul 3: Virgil Mazilescu și reinventarea oniricului	
3.1. Poezia expresivității amânate.....	59
3.2. Poezia „absolută”.....	65
3.3. Poezia imaginarului.....	68
Capitolul 4: Alți reprezentanți ai onirismului: Daniel Turcea, Emil Brumaru, Vintilă Ivănceanu	
4.1. Imaginarul oniric.....	74
4.2. Daniel Turcea	
4.2.1. Onirismul estetizant la Daniel Turcea.....	78
4.2.2. Transgresarea realității.....	82
4.2.3. Drumul de la pământ la cer: Entropia și Epifania.....	85
4.2.4. Reveria.....	89
4.3. Emil Brumaru - oniristul elevat	
4.3.1. Modelul idilic vs. modelul oniric.....	92
4.3.2. Cotidianul obsedant.....	97
4.3.3. Identitatea originară.....	101
4.4. Vintilă Ivănceanu	
4.4.1. Cinste specială.....	105
4.4.2. Poetul obsesiilor afective.....	110
4.4.3. Onirismul estetic structural.....	114
Capitolul 5: Onirismul neprogramatic: filiații și prelungiri onirice	
5.1. Nichita Stănescu	
5.1.1. Preliminarii.....	119
5.1.2. Temporalitate și onirism în poezia lui Nichita Stănescu.....	123
5.1.3. Spațiul și timpul Elegiilor.....	128

5.1.4.	Dinamica onirică.....	132
5.1.5.	Mecanismele poeticității.....	136
5.1.6.	Un poet delirant.....	142
5.2.	Mircea Cărtărescu	
5.2.1.	Erosul cărtărescian și imaginarul poetic.....	147
5.2.2.	Drama incompatibilității.....	155
5.2.3.	Vârstele poeziei.....	158
5.2.4.	<i>Totul</i> cărtărescian.....	160
5.3.	Ruxandra Cesereanu – onirismul delirant	
5.3.1.	O zonă poetică vie	164
5.3.2.	Obsesia nebuloasă.....	167
5.3.3.	Un onirism mental.....	169
5.3.4.	Onirismul târziu.....	172
5.4.	Corin Braga	
5.4.1.	„Oniria” sau „Un jurnal de vise”	175
5.4.2.	Phantasma – o incursiune în cercetarea imaginarului.....	177
5.4.3.	Psihobiografii.....	182
5.5.	Vasile Baghiu	
5.5.1.	Preliminarii.....	185
5.5.2.	Triunghiul vieții și al morții.....	187
5.5.3.	Himerismul	191
5.5.4.	Arta poetică.....	197
5.5.5.	Lumea imaginară a poetului sanatoriului.....	201
5.5.5.1.	Traseul poetic „depresiv”	205
5.5.6.	Lirismul autoreflexiv.....	208
5.6.	Lucian Vasilescu	
5.6.1.	Agonie și vis.....	213
5.6.2.	Nocturn și diurn creativ.....	216
5.6.3.	Dualitatea poetizare-depoetizare.....	219
	Concluzii.....	223
	Bibliografie.....	235

IPOSTAZE ALE ONIRISMULUI ÎN POEZIA ROMÂNEASCĂ POSTBELICĂ

(Rezumat)

Teza de doctorat *Ipostaze ale onirismului în poezia românească postbelică* este structurată în cinci capitole. Capitolul introductiv are în prim-plan stabilirea unor repere teoretice referitoare la apariția conceptului de onirism, la etapele și momentele de coagulare ale poeticii grupului oniric, stabilindu-se distincțiile, necesare, între visul psihanalitic și visul poetic, dintre vis și reverie și nu în ultimul rând dintre onirism și vis, stabilindu-se astfel traseele și modelele interpretative generale care vor fi parcurse în capitolele următoare. Acestea vizează evoluția și fizionomia lirică a unor poeți reprezentativi pentru estetica onirismului.

Primul capitol al lucrării poartă titlul *Onirismul poetic românesc. Repere teoretice* prezintă contextul literar și ideologic în care s-a format grupul oniric, în strânsă legătură cu avatarurile suprarealismului românesc, subliniind importanța circumstanțelor în care Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov promovează o nouă direcție în literatura română, teoretizând ideile onirice, cu scopul de a individualiza noua grupare estetică. Constatăm că literatura onirică se constituie, în mod paradoxal, în opoziție cu liricul, prin nevoia de spațiu și prin renunțarea la beneficiile stilistice ale metaforei, ca modalitate de abstractizare a sensului. Poezia onirică vrea să-și asume sugestiile concretului, să-și anexeze spații vaste, dar și să confere textului literar sugestia abolirii temporalității. Scriitorii onirici urmăresc, pe de altă parte, să spargă tiparele estetice constrângătoare, să renunțe la orice modele prestabilite, prin transpunerea realității într-o lume care se ordonează conform legilor și principiilor fluctuante, aleatorii, ilogice ale visului, chiar dacă, așa cum am mai subliniat, obiectul literaturii onirice nu este exclusiv visul, ci întreaga realitate concretă, cu partea ei de vis cu tot. Trebuie să precizăm că, în opoziție cu suprarealismul, literatura onirică nu reordonează și nu distribuie în mod aleatoriu elementele lumii reale, ci explorează imaginile realului cu forța analitică specifică visului, pentru ca aceasta să fie folosită ulterior ca instrument de investigare ce poate transpune cititorul într-o stare de vis.

Putem să constatăm, astfel, să constatăm că actul estetic oniric în sine conține două etape distincte, *etapa de contemplare* și *etapa de contopire cu obiectul de contemplat*. Prima etapă este una preliminară, e o tentativă de apropiere a sensului artistic, printr-o operație de

radiografiere a obiectului artistic, de la distanță, prin intermediul percepției vizuale, care presupune dinamism și versatilitate. A doua etapă realizează, în fapt, circumscrierea obiectului estetic, valorificarea și exploatarea lui, prin instrumentarul inefabil al visului, literatura onirică putând fi considerată, în perspectiva istoriei literare, ca o modalitate de sinteză între fantasticul tradițional și suprarealism; e vorba, așadar, de o literatură cu relief eterogen, care își asumă voința de a configura un teritoriu instabil, ce se află la confluența imaginarului și a realului, alimentându-și energiile novatoare din menadele fantasticului și din arhitectura fluidă a visului.

Dumitru Țepeneag consideră că, pentru literatura onirică, visul nu este doar sursă sau obiect de studiu, ci, mai degrabă, un *criteriu*, deoarece oniriștii nu relatează trama unui vis, ci încearcă să edifice o realitate analoagă visului, în acest fel, universul oniric fiind mai vast și mai puțin abraziv decât lumea fenomenală, realitatea concretă, prin intermediul visului putându-se atinge absolutul unei trăiri, esența ființei. În cele din urmă, onirismul depășește, cumva, spațiul liric, în așa fel încât coordonatele onirice se manifestă în lume asemenea unor repere, contexte sau ipostaze ale sufletului cosmic. În ceea ce privește programul Grupului oniric, acesta nu a fost diseminat pe un teren artistic ostil sau neutru. Raportându-se la un manifest estetic explicit, articulat cu suficientă rigoare, creația poezilor onirici și-a asumat accentele unei „insurgențe teoretice indirecte” (Mircea Braga). Prezența unei astfel de dimensiuni nu se cristalizează în sfera poeziei, ci, mai degrabă, în planul contextului, consemnează o dimensiune a realității cu totul inedită, în întreaga sa eflorescență semantică.

În același capitol, căutăm să realizăm o distincție între visul explicat de operațiile psihanalitice și visul poetic, cel din urmă fiind definit de către Albert Béguin. Constatăm, astfel, faptul că, între visul poetic romantic și concepția lui Freud, există diferențe semnificative, un hiat semantic și estetic. Ne-am preocupat, îndeajuns de sistematic, credem, și de distincția între vis și reverie, realizată de către Gaston Bachelard, fenomenolog al culturii care se referă, la un moment dat, la o „reverie dublă: aceea a poetului care produce imaginile literare și cea a poeticianului, a exegetului pentru care imaginile literare constituie motivul propriei reverii”¹. Limbajul poetic fiind unul simbolic, visul și reveria sunt elemente componente primordiale ale imaginarului poetic. În ceea ce privește legătura dintre onirism și vis, din perspectiva istoriei literare, literatura onirică poate fi considerată ca fiind o încercare de sinteză între fantasticul tradițional, de tip romantic și suprarealism.

¹ Gaston Bachelard, *Poetica reveriei*, Editura Univers, București, 1995, p. 41.

Dumitru Țepeneag se întreba, într-un text, ce este visul, dacă este un fenomen al somnului, sau un fenomen al imaginației care se produce în momentul tranziției de la somn spre veghe și invers. În cazul în care scrisul reprezintă o modalitate de refulare, literatura în ansamblul său are și o funcție catarctică, teoreticianul considerând că visul în accepțiunea curentă, generat în timpul somnului, nu trebuie să fie sursă pentru literatură, în acest mod, noua poetică onirică asumându-și o metodă nouă, o nouă cale de acces spre esențialitatea ființei, derivată din materia impalpabilă a visului. Acest vis, ce poartă în sine emblema originalității, este unul diurn, el are un aspect de reverie, de visare cu ochii deschiși, este un vis rațional, construit cu mecanismele și instrumentele lucidității, e un vis configurat în stare de conștientă, e un vis care se face, folosindu-se de aptitudinile unei făpturi silită, programată, prin propria sa natură, să viseze. Acest vis trebuie sancționat și înlocuit cu visul elaborat prin intermediul scrisului. Se constată, astfel, că nu activitatea onirică este cea care trebuie plasată în prim-plan, ci dinamica subiectului oniric.

Cel de-al doilea capitol, *Leonid Dimov – manierismul oniric*, radiografiază lirica lui Dimov, autorul unei creații ce are o înfățișare luxuriantă, copleșitoare ca dimensiuni, structură și formă, insolită ca alcătuire, exuberantă și insinuantă, voluptuoasă și tragică, în același timp. Vom explora, în acest capitol, constantele tehnicii onirice dimoviene, structurile visului poetic dimovian și particularitățile spațiului liric. În ceea ce privește tehnica onirică dimoviană, se poate constata că Leonid Dimov atribuie poeziei o funcționalitate soteriologică; pentru el, poezia are valențe recuperatoare și transfiguratoare, ea poate „să mântuie de răul existenței, compensând deficitul ontologic prin codificarea lui în expresie poetică. Lucrurile degradate, prin intermediul numirii poetice, chiar banale pot să primească o identitate nouă, să renască din propriul anonim și să își anexeze noi dimensiuni. În viziunea lui Dimov, accesul la spațiul poetic oniric presupune eliminarea oricăror date corporale, punerea în paranteză a dimensiunilor fizice, anularea ponderii, precum și tot ceea ce îl leagă pe poet de condiția terestră” (Iulian Boldea). Tehnica oniricului dimovian se configurează folosindu-se „datele realității care devin de nerecunoscut; raporturile neobișnuite pe care le au obiectele unele cu altele neliniștesc, alături de sintaxa lor ciudată, de dispunerea insolită, unghiul neobișnuit din care sunt percepute” (Iulian Boldea). Miraculosul se poate insinua în „realul” oniric printr-o fisură, care poate fi reprezentată de un obiect banal, unul din cele mai obișnuite, în timp ce un spațiu tranzitoriu poate fi reprezentat de toposul bălciului.

Vom investiga, în paginile acestui capitol, profilul visului poetic dimovian, perceput ca modalitate de a traduce în limbaj liric fragmente ale totalității, pentru că poemele lui Dimov au capacitatea de a transforma existența într-un spectacol, eul liric fiind fascinat de

relieful indefinit și paradoxal al unei realități privite ca totalitate, a cărei revelație se produce în conștiința sa.

Spațiul poetic oniric se conturează cu mai multă siguranță și pregnanță o dată cu apariția volumului *Cartea de vise*, poemele dezvoltând un fir epic care pare greu de urmărit, căci poetul trece cu ușurință din planul realului în cel imaginar. Vom analiza, de asemenea, modalitățile de „locuire” a materiei, care echivalează cu o tensiune a limitelor, unde sensul este oarecum obscur, dar înseamnă, în același timp, și a regăsi concretul din limbaj. Există, în poezia lui Dimov, un spațiu-labirint creat din „mari săli, una după alta”, unde materia se articulează cu concursul unei structurări onirice; aici, eul liric și corespondentul său actanțial generează timpuri diferite. Mișcarea nu mai este ascensională, ci se transformă în cădere, ca și cum ar fi o întoarcere în durată, în curgerea firească a timpului.

Dimov are capacitatea de a palpa liric lumea concretă, fiind un plăsmuitor, de sorginte barbiană, al unor universuri imaginare, prin intermediul cuvântului. Poetul înscenează, cu o inefabilă ingenuitate un festin pantagruelic de cuvinte, simulând o predispoziție teatrală abundentă, dar și o permanentă disponibilitate ludică. Imaginea lumii percepută ca un bâlci etern ni se relevă în registru fantastic, în succesiunea unor tablouri senzuale și frivole, de o mobilitate fluidă. Poetul călătorește cu ușurință, în spații dense, ignorând punctul de pornire și ajungând în ținuturile cele mai bizare, într-o geografie impalpabilă, instaurată de fantezie și mobilizată de resorturile imaginarului. Dimov inventează, cum s-a mai spus, o lume embrionară și o travestește în imagine poetică, în conformitate cu libertățile și rigorile unei percepții ludico-infantile a lumii, punând în scenă insolitul, miraculosul și intruziunea imaginarului în spațiul poemului fără o pregătire prealabilă a cititorului.

Imaginarul, cu funcția sa de supapă și de mecanism compensatoriu al conștiinței umane, favorizează o evaziune a spiritului din fenomenalitate și o întrerupere a descrierii prin introducerea unui nucleu epic: „suim și noi în pas pe pasarele...”, astfel încât materiile aglomerate într-un spațiu limitat care erau pe punctul de a exploda, nu explodează. De nenumărate ori lirica lui Dimov glisează în fantastic de pe terenul vieții cotidiene și al îndeletnicirilor domestice. Pentru alunecarea în miraculos și oniric, gândirea lirică apelează la o materie pauperă, derizorie și comună, ieșirea din banal în fantastic realizându-se și cu concursul rimei insolite, iar în procesul de transfigurare a viziunilor, elemente indispensabile devin precizia descripției și cantitatea obiectelor și imaginilor.

Al treilea capitol, *Virgil Mazilescu și reinventarea oniricului*, ne prezintă suprarealismul, cu rețetele și formulele sale predilecte, dispersia sintagmatică, dicteul și colajul, exprimarea voit antipoetică, indiferența ortografică și prozodică, toate acestea

reprezentând particularități evidente ale scriiturii lui Virgil Mazilescu. Unii critici literari au perceput poezia lui Mazilescu ca pe un ecou tardiv al suprarealismului, însă, dedesubtul ținutei expresive impecabile a versurilor, cititorul poate sesiza un sentimente difuz de neîmplinire, de nostalgie, de amărăciune și de solitudine, de exasperare și sarcasm.

Laurențiu Ulici vede, la Mazilescu, „o claustrare în voce personală, poetul fiind indiferent la semnalele din exterior, din contextul larg al fenomenului poetic actual, nu și la mișcarea dinlăuntrul stilului propriu”². Din cauza instaurării unui climat reflexiv, ordonat și supravegheat de o conștiință estetică suplă și riguroasă, poezia a pierdut ceva din imprevizibilul asociațiilor plastice produse de dinamica aleatorie a raporturilor dintre cauză și efect, câștigând în profunzimea comunicării lirice. Mazilescu a urmărit, cu o pasiune devoratoare, derularea unui silogism liric, aflându-se perpetuu în căutarea unei formule personale a poeticității.

La Virgil Mazilescu se regăsește o poezie a expresivității amânate, o poezie „absolută” și, nu în ultimul rând, o poezie a imaginarului. De altfel, în aproape toate poeziile lui Mazilescu întâlnim un vers-cheie, punctul culminant al posturii extatice a eului, căruia îi urmează un dinamism cu rol de amânare. Poezia lui Mazilescu vizează, așadar, un principiu ordonator, ea neacceptând gratuitatea și hazardul dicteului automat, după cum structura ei sintactică nu este doar suprarealistă, sau doar ermetică. Versurile, cu o detentă semantică uneori aforistică, alteori având efectul unor mici explozii de tensiune afectivă iluminează spațiul labirintic al textelor, care nu intenționează să fie gratuite, miza lor supremă fiind reprezentată de un substrat polemic; cu cât încărcătura polemică este mai puternică, cu atât nuanțele de ironie sau de sarcasm, de dezamăgire la adresa credințe intime sunt mai ferme, structurând sintaxa imaginarului, simplificând-o și articulând-o și din perspectiva unor ticuri stilistice.

S-ar putea afirma că Virgil Mazilescu nu a reținut mai nimic din tehnica suprarealistă în elaborarea poemelor sale, depășind-o chiar, în sensul că valorifica tehnicile suprarealiste cel mult la nivel demonstrativ, dar și pentru că „modelul” poemelor sale nu se află numai în vis. Călcând pe urmele lui Leonid Dimov, Mazilescu a urmărit desfășurarea unui silogism liric propriu, a unei formule personale a poeticității; astfel, în ceea ce îl privește, onirismul a avut mai mult tendințe de prescripție literară, de indicație estetică, de intenție a structurării decât de structurare propriu-zisă, fiind, cum s-a mai spus, o supratendență teoretică, dificil de pus în practică și datorită impedimentelor generate de mobilurile teoriei înseși. Dacă urmărim

² Laurențiu Ulici, *Literatura română contemporană, I, Promoția 70'*, Editura Eminescu, București, 1995, p. 35.

evoluția poeziilor lui Mazilescu, observăm că în poemele de început discursul era suspendat, în timp ce în ultimul volum poetul „expiază” semantica discursului; aici, punctuația nu joacă rolul unei constrângeri, ci conotează conturul și limitele precise ale dicțiunii, atrăgând după sine o mutație de perspectivă în scrierea poemelor, chiar dacă stilul nu se modifică radical. Mazilescu nu explică derularea operațiilor care au condus la materializarea poeziei, ci le plasează pe acestea în puncte de reper și de observație strategice, vocea eului liric devenind mult mai pregnantă.

Al patrulea capitol, *Alți reprezentanți ai onirismului: Daniel Turcea, Emil Brumaru, Vintilă Ivănceanu*, este structurat în trei subcapitole, dedicate acestor poeți. Daniel Turcea dovedește o sensibilitate fină, discretă în valorizarea și transfigurarea poetică a conceptelor și formelor realului. Prin intermediul jocurilor inteligenței, el încearcă să stabilească o relație între afecte și legile universului, reprezentând liric un spațiu pur: „atât de pur/ Încât nu e locuit, obiecte de gol, absența/ Ireal, dintr-o voință a punții dansând la nesfârșit”, spațiu care este descifrat cu ajutorul unui limbaj ușor ermetizant. Se poate, de altfel, observa faptul că discursul liric se desfășoară după toate regulile hazardului, în cel mai pur stil dimovian. Mai abstract și mai eteric, în viziune și în concept, decât Dimov, Turcea traduce categoriile spiritului în imagini poetice când somptuoase, când austere până la sublimare ritualică, poemul însuși transformându-se într-o formă grafică pură, sau, mai degrabă, într-o căutare a formelor. Starea lirică se întrupează în ritmul și forma versului, gândirea având o respirație proprie, ideile rezonând după un model imprevizibil, în timp ce textul e când comprimat la maximum, când dilatat până peste poate.

Daniel Turcea circumscrie semantic iubirea ca jertfă, taină, mistuire, sau pierdere, în timp ce nunta este și ea una mistică, existențialul confundându-se cu spiritualul în așa măsură încât pasiunile, tristețile, teama și regretul se risipesc în tiparul fluctuant al versului. Pe urmele suprarealismului, Daniel Turcea procedează la o geometrie aleatorie a visului, cedând hazardului, imponderabilității și imprevizibilului o bună parte din economia semantică a poemelor.

În *Entropia*, Turcea își reinventează propriul spațiu, apelând la forme ordonate, la o sintaxă riguroasă a imaginarului și la un elan extatic; în toate poemele din acest volum prețiozitatea și umorul se combină în doze diverse, iar oniricul se transformă într-un delir calculat, așa cum poate fi regăsit acesta la Dali sau la Chagall, materiile schimbându-și proprietățile într-un ritm trepidant. Pe de altă parte, în *Epifania*, poetul invocă divinitatea, sau neputința comunicării cu ea, textele lui Turcea fiind caracterizate printr-un misticism

intelectualizant, în măsura în care poetul renunță aproape cu totul la ingeniozitate, în favoarea unui lirism grav și extatic, cu accente mistice bine marcate.

Reveria lui Daniel Turcea se situează într-un cosmos eterogen, într-un amestec de ordine și dezordine, de dezlănțuire și extaz rece. Dacă entropia se subordonează, aici, unor principii de ficționare, iar incantația lirică e a unui extatic idealist, nu sunt puține cazurile în care se reliefează și forma unui descântec automatist, prin care e invocată apariția vreunui sens ascuns, moment în care epifania realizează articularea unui lirism al marilor transparențe și purități, ce relevă sufletul poetului mistic, prin incantații abstractizante în stil mallarméan. Daniel Turcea caută să ne dezvăluie traseul poetic inițiat de la suferința reală la dobândirea virtuții rugăciunii curate, poezia sa dezvoltând nenumărate sensuri secunde, în timp ce poetul a încercat, precum dorea Ion Barbu, să construiască lumi abstracte și geometrice în cadrul poeziei. Poetul își inventează propriul spațiu de forme ordonate în volumul *Entropia*, pentru ca mai apoi, în volumul *Epifania* să invoce Divinul, transcendența sau neputința comunicării cu ea.

Emil Brumaru se apropie de Leonid Dimov prin ponderea acordată implicării subiectului în reprezentarea elementelor realului. Putem observa că nu obiectele în sine sunt importante, ci modul cum acestea pot provoca fantezia și influența spiritul, decuplând facultatea vizionară de la reliefurile senzorialității. Poetul recurge la proiectarea elementelor realității până la a crea prin ele o altă realitate, într-o viziune livresc-senzuală și printr-un fel de mitologie a derizoriului. Regimul în care funcționează gândirea producătoare de sens poetic este acela al candorii, fiind vorba despre o naivitate redobândită, reînvățată, „rânduită” prin hotărârea poetului de a se reîntoarce la starea de ingenuitate prin care conștiința se oferă plenitudinii formelor lumii. Poetul configurează, astfel, reliefurile unei lumi mirifice, radioase, cu personaje care mimează gesturi casnice, întâmplări amuzante, care își proclamă tentațiile erotice, o lume învăluită de aromele leneșe și lentoarea provinciei mitice, o lume care va fi transformată de către Brumaru într-o geografie estetică și utopică.

Poetul reușește să împace cele două ipostaze, idilic și oniric, iar reprezentarea idilismului este una conștient și riguros cultivată, asemenea unei asumări livresce a acestei construcții imaginare. Datorită manierei de fină execuție, de reinterpretare subtilă a unui model, Brumaru subscrie la onirismul structural; el adoptă un spațiu personalizat cu măsură, prin concursul unei scriituri lucide, voluntare și conștiente de miturile resemantizate. Prin urmare, eul liric se retrage într-un imaginar protector, iar poetica se va revendica de la tehnica propusă de onirismul structural estetic, care miza pe ideea de construcție, de edificare a unei lumi estetice autonome.

Se poate constata prezența unor spații recurente ale cotidianului, bucătăria, de exemplu, care devine centrul poemelor, fiind prezentă în refluxul rememorărilor, prin intermediul determinantilor nostalgici; întâlnim poeme în care eul poetic își asumă, printr-o senzorialitate debordantă, suprafețele și dinamica lumii, chiar dacă acest proces de asimilare a realului se oprește la jumătate, iar metamorfoza onirică pare că nu se produce. De cele mai multe ori, conștiința exacerbată a prezenței ființelor și lucrurilor umile, plonjarea în cotidian, trăirea, pe o cale senzorială, a banalului și aparențelor cotidianității, determină „revelația” subiectului, conduce la integrarea obiectelor, oricât de insolite ar fi ele, în articulațiile poemului și sugerează atingerea unui prag al fabulosului, prin care obiectele reveriei devin proiecții ale subiectului în care acesta se regăsește transfigurat și prin care poate evada din melancolie.

Emil Brumaru este un poet care își structurează viziunile sub spectrul grației imagistice, al suavității și delicateții, prin gesturi lirice lente, somnolente, domoale, retractile, circumscrise într-un cadru poetic specific, acela al interiorului somptuos, care favorizează reveria contemplativă. Exemplar pentru aceste ipostazieri ale viziunii este volumul de debut, *Versuri*, care stabilește o identitate originară, prin care lumea e percepută prin grila sărbătorească, a voluptății de a fi. Această identitate este definită pe întreg registrul senzorial, căci eul liric gustă, vede, aude, miroase și pipăie materia lumii într-o delirantă extază perceptivă. Emil Brumaru este, astfel, un visător, iar visarea sa presupune și, în același timp, solicită un fel de nostalgie a indistinției, prin regăsirea intimității cu materialitatea lumii. Emil Brumaru implică subiectul în reprezentarea elementelor realului; observăm că obiectele în sine nu sunt importante, ci felul în care acestea pot provoca fantezia și înrâuri spiritul; poetul este un visător, el ne prezintă un întreg exercițiu al senzațiilor, unde se întâlnesc, atât adâncimi cât și mistere întunecate. Suntem puși în fața unei poezii a simțurilor adormite, somnolente și senzuale; s-ar părea că Brumaru lucrează cu altă materie decât Leonid Dimov, cu toate acestea aparținând aceleiași categorii de poeți ai reveriei, care se dedau cu tandrețe și umor unor ceremonialuri agreabil-inutile sau evocării unor fapte supranaturale.

Vintilă Ivănceanu e autorul unei creații care și schimbă neconținut registrele stilistice, ipostazele viziunii, dimensiunile tematice: clovneria se însoțește de sugestia tragicului, grimasa se întâlnește cu surâsul, sordidul cu somptuosul, grotescul cu grațiozitatea, bonomia cu persiflarea, poetul însuși autodefinindu-se, autoironic, sub spectrul unei însumări a contrariilor, Vintilă Ivănceanu fiind seducător prin reliefurile poeziilor, prin prezența biografică și prin spontaneitatea verbalității.

Volumul *Cinste specială* redă un peisaj liric fantast, populat cu demoni și cu zeițe grațioase, constituind un protest patetic și reținut, ce stă, cum s-a mai spus, alături de o delicatețe de trubadur provensal. Aceste elemente constitutive ale cărții sunt bine articulate și structurate, regăsindu-se topite într-o viziune proprie, recurentă în aproape fiecare din piesele volumului, fără a le face însă monotone. Unitatea volumului este atât de evidentă, încât poți să citezi cu ușurință oricare dintre poeziile din această carte, deoarece diferențele de valoare sunt aproape insesizabile. Volumul se încheie cu o profesiune de credință, sonetul final mărturisind voința poetului de reconstrucție intelectuală a limbajului, de recâștigare a purității pierdute, o tentativă nobilă de recuperare a identității artistice. *Cinste specială*, carte structurată ca o sonată, construită sever din patru cicluri, deschizându-se și încheindu-se cu un sonet, având la sfârșitul fiecărui ciclu de asemenea câte un sonet, este o primă tentativă de a sonda nucleul misterios și inefabil al Poeziei.

Apreciat de către Leonid Dimov și Dumitru Țepeneag ca un oniric intemperant, dar cu atât mai puțin interesat de suprarealismul ortodox, trecând drept un autentic neoavangardist, Vintilă Ivănceanu se arată convins de forța structurantă, matricială, modelatoare a visului canonic, abstract, conceptual și nu concret-biografic. Asemenea lui Leonid Dimov și Emil Brumaru, lui Vintilă Ivănceanu îi plac exercițiile ludico-fanteziste, ceea ce colorează poemele sale fiind o senzualitate și, în același timp, o tentă mistică, iar demitizarea la care sunt supuse temele de mare amplitudine este una angelică, deoarece, deși tonul e carnal, elementul religios este supus unui ritual păgân de fascinare a simțurilor, în manieră ludică.

Vintilă Ivănceanu ne arată o perfectă cunoaștere a instrumentului lingvistic, el este purtătorul unei culturi poetice foarte bine asimilată și continuată; iar lirica lui schimbă registrele în mod constant: clovneria cu sugestia tragicului, strâmbătura cu surâsul, sordidul cu somptuosul, grotescul cu grațiozitatea, bonomia cu persiflarea. Ivănceanu ne apare ca un poet care pare a se complăce în jocuri de cuvinte prelungite, făcându-și vânt pe lunecușul unor ambiguități; iar rigoarea constructivă, ludică și lucidă, de o dramatică bufonadă, a scriiturii *pe dedesupt*, apare ca un efect al descoperirii unei gramatici poetice epurate de gramaticile poetice anterioare.

Capitolul al cincilea, *Onirismul neprogramatic: filiații și prelungiri onirice*, este, la rândul său, împărțit în trei subcapitole, corespunzătoare celor trei poeți. Nichita Stănescu este un poet care știe că arta nu poate supraviețui dacă nu slujește adevărurile lăuntrice sau nu redevine o cale de cunoaștere; poetul încearcă să aducă un spirit înnoitor în tratarea temelor poetice, demonetizate de convenționalismul practicat de alți autori. Poezia lui Nichita Stănescu este străbătută, în evoluția sa, de scene onirice, dinamica onirică este aceea care

invadează întreg spațiul, reprezentarea rezultată șochează, astfel încât cititorul trebuie să se supună unui efort de adaptare la noua convenție. Promotorul modernității revoluționează percepția lirică, restructurându-și capacitatea de asimilare a referentului, astfel încât culorile, sunetele, miresmele devin mai pregnante, datorită ecoului lor în conștiință. Există o reprezentare senzorială și senzuală, senzațiile își intensifică profilul, poetul favorizând tranziția lentă de la realism la fantastic.

Poetul folosește limbajul funcțional al limbii de toate zilele pentru a descrie cât mai pregnant o scenă onirică, trecând abrupt de la persoana a treia la persoana întâi, și transformând relatarea într-o adevărată confesiune, astfel încât impresionează prin concretețea senzației, prin resuscitarea unei amintiri îndepărtate, aflată în straturile obscure ale memoriei. Poetul recurge la toate soluțiile de amorsare a imprevizibilului, conturând, de cele mai multe ori, un tablou straniu, ireal, dar precis desenat.

Se poate observa că una dintre temele fundamentale ale creației stănesciene este aceea a nevoii de completitudine spațio-temporală; căutarea simultaneității anulatoare a succesiunii temporale se întreprinde cu nostalgia formelor increate și cu conștiința împovăraătorului *fatum* fizico-metafizic potrivit căruia numai a nu exista înseamnă a nu fi sortit pierii. Discontinuitatea activității organelor de simț face una din diferențele insurmontabile dintre condiția umană limitată și aceea a instanței transcendentei, care se contopește cu lucrurile până la identificare; drept urmare eul poetic tinde spre această cunoaștere continuă tocmai datorită unei percepții totalizante care să suplinească tarele și imperfecțiunile celor cinci simțuri.

Nichita Stănescu este poetul care își proiectează sentimentele la scară universală; el preia imagini, forme fenomenale ale lumii și le prelucrează până în momentul în care acestea se transformă în simboluri ale interiorității, astfel încât creația devine un spațiu de rezonanță al exteriorului cu interiorul. Se observă, așadar, o viziune asupra timpului și spațiului relativizată complet, într-un sens total dezechilibrant, fără posibilitatea de decizie gnoseologică sau axiologică, fără a avea un reper clar. Poetul are o concepție proprie asupra veșniciei; pentru el, condiția de nemuritor nu presupune, așa cum s-a observat, atemporalitatea, ci posibilitatea de a dispune de o cantitate limitată de timp, regimul metafizic avându-l drept zeu tutelar pe Cronos, instanță simbolică ce reprezintă totalitatea timpului. Poezia simbolizează, într-un cuvânt, pentru Nichita Stănescu *afectivitate* în stare pură, decantare a trăirii în vers și, mai mult decât atât, sugestie a sublimității condiției umane.

Mircea Cărtărescu vede în poemul-standard optzecist „un poem lung, narativ, aglutinant, cu o oralitate bine marcată, agresiv și în același timp ironic și autoironic,

imaginativ până la onirism, ludic, pentru ca în cele din urmă să dovedească o dexteritate prozodică și lexicală ieșită din comun”³. Cărtărescu este un poet inventiv și lucid, atunci când vine vorba despre detaliile care alcătuiesc decorul „întâmplărilor” lui sentimentale, poemele fiind invadate de realitatea cotidiană a orașului. Poetul ne pune în fața unei poezii care se face cu cuvinte, acestea fiind la dispoziția poetului, care nu le inventează ci le folosește; poeziile de dragoste sunt de obicei o combinație de poezie nouă, originală și care rezultă din recombinarea tuturor poeziilor de dragoste existente deja.

În poeziile cărtăresciene regăsim o distorsionare manieristă a realității, o tratare a imaginii lumii în cheie parodică, cu ecouri din poezia tradiționalistă, cu fragmente de real transpuse ca atare și alături de inflexiuni ironice. În ceea ce privește poezia de dragoste, observăm că sentimentul iubirii își pierde ținuta solemnă, gravitatea și grația trăirii, transformându-se în emoție lucidă, extrovertită și în spectacol fantezist, într-un decor dictat de imaginarul livresc și miraculosul oniric.

Există o dramă a incompatibilității, o dramă tragicomică ce prinde contur în aceste poeme, provenind dintr-o criză a incompatibilității și una a comunicării, după cum există un limbaj erotic dus până la demistificare, privat de accentele sublimului și ale retorismului, iar recuzita este una desacralizată, împinsă în universul banal, chiar derizoriu al bucătăriei.

Am radiografiat, în continuare, vârstele poeziei cărtăresciene, una reprezentată de *Căderea* și *Calea regală*, iar a doua de *Fotografii*, *Georgicele* și *Jocuri mecanice*. Prima vârstă se configurează ca un timp al tatonării, poemul *Căderea* anunțând forța explozivă a imaginației cărtăresciene, pe de altă parte poemul fiind tributار modelelor românești ale poetului. A doua vârstă ne aduce în prim-plan poezii nonconformiste, inteligente, care opun tradiționalismului modernitatea triumfătoare.

Se poate vorbi despre un *tot* cărtărescian, acest „tot” putând sintetiza întregul program liric cărtărescian; în volumul *Totul* se pot observa trei niveluri ale totalității într-o singură formulă lirică: metafizic, estetic și moral. Viziunea celorlalte volume se încheie, cum s-a observat de critica literară, într-un cerc perfect, căci în acest fel suntem martorii ilustrării unui singur poem al întregii cărți.

Se poate afirma, astfel, că întreaga operă cărtăresciană este mobilizată de energiile fanteziei, de o imaginație debordantă, de onirism pur; viziunile sau halucinațiile poetului sunt, de fapt, fantezii, al căror specific constă în caracterul de autoamăgire, de joc al imaginarului, provenind de cele mai multe ori dintr-o stare de reverie.

³ Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 393.

Ruxandra Cesereanu scrie o poezie împinsă la limita vitalului, poeme sale având accente schizoidale, cu tonalități sumbre, în ele regăsindu-se scene agresive, tulburătoare, grave. Întâlnim, aici, un întreg univers de traume, forme, imagini, tensiuni, imaginat asemenea unei grădini a deliciilor, univers care e o replică vie la adresa lumii exterioare afectată de degradare, alienare, ca și de acțiunea răului, a satanicului, poemele constituindu-se dramatic ca o tentativă lucidă, plină de responsabilitate, visul reprezentând un pericol, el nemaifiind calea de acces spre inconștientul plin de surprize, mai degrabă o tensiune epuizantă, aflată la limită.

Volumul *Oceanul schizoidian* este structurat din perspectiva unui onirism mental, în care apa capătă configurații stranii, diversificate: ea este uneori amniotică, alteori paradisiacă sau chiar preverbală, întregul volum fiind pătruns de o subversiune epică și de o terapie intimă, de un biografism subtil, cu ieșiri la rampă ale persoanei întâi; ceea ce mai întâlnim este o aventură extremă oximoronică, alături de o reabilitare a tehnicii suprarealiste înobilate de o viziune morală și estetică, poeta oferind figurile și figuranții unei arhitecturi onirice carnavalesci, pentru a descrie apoi reperatele unei lumi în care reacția de autodistrugere este în curs. Tot volumul atestă un talent autentic al unui poet capabil de a converti biografismul într-o rimbaldiană aventură atât umană cât și poetică. *Oceanul schizoidian* este volumul care a conferit poeziei calități terapeutice, volum în care ideea de delir și de imaginar tensionat prinde un contur clar și în același timp substanță.

Onirismul neprogramatic combină scenele onirice cu dinamica onirică, aducând desfășurarea întregii acțiuni într-un cadru cotidian, cât mai aproape de realitate și de gândurile care îl macină în mod constant pe cititor.

Lui Corin Braga visul-criteriu i se pare un punct solid de lansare doctrinară, însă, pe de altă parte, scriitorul refuză reveria lucidă, căci visul lucid, rece, i se pare inadmisibil; nu pentru că ar fi o contradicție de termeni, ci pentru că ar fi o contradicție pe un plan al logicii sufletești, senzoriale. Atunci când vorbește despre raportul real-oniric, care este hedonic, mistic, irațional, ca integrare adâncă în real, Braga scrie, cu premeditare, în mod ireverențios, neglijent, ambițios. El ignoră detenta teoretică, metoda, direcția conceptuală, orientându-se către necunoscut.

Spirit paradoxal, Corin Braga crede că nu ce se spune, dar cine spune este important și, mai ales, cine spune la urmă spune mai bine: soluția care este propusă e simetrică față de cea a lui Dumitru Țepeneag: aceea de *a prelucra oniric realul*. Se pare că oniricii după ce-și pun la punct teoria, fug de visul real; cu toate acestea, se păstrează substanța diurnă, realistă, decupată iconic, și se face întoarcerea la tehnica visului real, nocturn, care nu mai e perceput

drept criteriu, ci ca mod de destructurare similar delirului. Corin Braga propune o soluție de ieșire din criza pe care singur o creează și o administrează. El consideră că Țepeneag decupează din vis tablouri și obiecte pe care apoi le assemblează într-o sintaxă simili-onirică, aceea a simultaneității, părăndu-i-se mai eficientă atitudinea inversă, aceea de a porni de la imagini reale și de a le percepe ca în delir nocturn. În concepția lui Corin Braga onirismul estetic culege imagini și obiecte onirice, solidificări izolate ale unor fantezme, pentru a le ordona apoi după un principiu rațional-geometric. Într-o astfel de accepțiune, onirismul preia acum preia imagini și obiecte din imperiul realului, pe care le prelucrează după principiul plăcerii onirice.

Scrisul lui Vasile Baghiu, poet ce trebuie citit, cum s-a mai spus, dincolo de suprafața aparentă a textului, cunoaște un fel de travaliu epic, epeic-vizionar, cu obstacole și tribulații, cu opriri și cu deambulări prin locuri cu rezonanță – un fel de rezonanță în gol, însă, aproape himerică, ea însăși, în ciuda toposurilor de prestigiu. Ele sunt aduse la un fel de numitor comun integrator, absorbite în realul micșorat, devenind comune, banale, adică neemfatice. Moartea („O păpușă de lemn este moartea”), e privită prin „himerizarea” vieții, iar realitatea se transformă în vis, poetul folosind cuvinte comune, obișnuite, necăutate, cuvinte lucide, care demontează orice urmă de grandoare, suspendând emfaza, prin spontaneitate. Este o etică simplă, caracterizată prin căutarea de sine prin iubire, din înțelegere adâncă, transfigurând trauma morții prin formulare onirică. A trăi propria viață ca pe a celorlalți, și invers, este o formă de umanitate și de în-dumnezeire, care poate că nu e îndeajuns de bine aprofundată de noi toți. A trăi prin alteritate („nu-s eu”) reprezintă un fel de existență abulică, „sanatorială” și, în același timp, e o modalitate civilizată, „manierată” de a-ți ocoli propria persoană, estompând-o: exact invers decât spuneau normele lirismului confesiv cu premeditare al unui eu exacerbant.

Lucian Vasilescu e autorul unei poezii în care viziunea se dezvoltă pe spații largi, în care versul curge lent, asemenea ropotului unei ploii de vară ce cade monoton pe acoperișul unei case căzute în paragină. În poemele lui Lucian Vasilescu suntem puși în fața unei ambivalențe a practicii scriiturii, care oscilează între poetizare și depoetizare, în măsura în care poetul se ocupă de re-scrierea realității prozaice, a derizoriului cotidian, în timp ce dedă de-construirii, detabuizării miturilor poetice consacrate. Din acest motiv timbrul personal va suferi o estompare a dimensiunilor și a accentelor, în beneficiul unei reprezentări senzoriale a realității, de unde poetul dorește să extragă maximum de detalii, impresii și de imprevizibil.

Scrisul lui Vasilescu este străbătut de accente thanatice pregnante, poemele deviind spre un fel de exerciții de centrifugare a obsesiei morții, sub forma unor puzzle-uri care le

reconstituie sau care îi vestesc proximitatea prin epifanii aliniate pe interfața dintre confesional și delir oniric. Suntem, în acest moment, în fața unei lumi ajunsă într-un punct de îngheț termic, o lume clară și compactă, dictată de exigențele aneantizării, pe care scriitura o preia fără să mai recurgă la nicio supapă cu valoare contrapunctică. Poetul aspiră la unificarea extremelor (derizoriul și solemnitatea, sublimul și grotescul, principiul plăcerii alături de principiul realității).

Poezia lui Lucian Vasilescu aduce cu sine două atitudini complementare: în primul rând, este vorba despre o atitudine de refuz a unei existențe obiectualizate, cu un destin care se scrie pe sine cu un apetit referențial, și, în al doilea rând, se poate vorbi despre o recuperare a sensurilor ce transcend lumea dezafectată, încercându-se o reînvățare simbolică a lucrurilor. Această dualitate de atitudine înglobează demitizarea și sugestia simbolică, deriziunea și suavitatea; de aici iau naștere versuri care duc la absurd evidențele realității.

BIBLIOGRAFIE

A. Bibliografia operei

1. Baghiu, Vasile, *Cât de departe am mers*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008.
2. Baghiu, Vasile, *Depresia*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012.
3. Baghiu, Vasile, *Fantoma sanatoriului*, Editura Vinea, București, 2001.
4. Baghiu, Vasile, *Febra*, Editura Panteon, Piatra Neamț, 1996.
5. Baghiu, Vasile, *Gustul înstrăinării*, Editura Timpul, Iași, 1994.
6. Baghiu, Vasile, *Himerus Alter în Rheinland*, Editura Vinea, București, 2003.
7. Baghiu, Vasile, *Maniera*, Editura Pontica, București, 1998.
8. Baghiu, Vasile, *Rătăcirile doamnei Bovary*, Editura Eminescu, București, 1996.
9. Braga, Corin, *Concepte și metode în cercetarea imaginarii. Dezbaterile Phantasma*, Editura Polirom, București, 2007.
10. Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Iași, 2006.
11. Braga, Corin, *Oniria. Jurnal de vise*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
12. Brumaru, Emil, *Adio, Robinson Crusoe!*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
13. Brumaru, Emil, *Cântece naive*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
14. Brumaru, Emil, *Dulapul îndrăgostit*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
15. Brumaru, Emil, *Julien ospitalierul*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
16. Brumaru, Emil, *Versuri*, Editura Albatros, București, 1970.
17. Cărtărescu, Mircea, *Aer cu diamante*, Editura Litera, București, 1982.
18. Cărtărescu, Mircea, *Dragostea*, Editura Humanitas, București, 1994.
19. Cărtărescu, Mircea, *Faruri, vitrine, fotografii*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
20. Cărtărescu, Mircea, *Levantul*, Editura Cartea Românească, București, 1990.
21. Cărtărescu, Mircea, *Poeme de amor*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
22. Cărtărescu, Mircea, *Totul*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
23. Cesereanu, Ruxandra, *Cădere deasupra orașului*, Editura Transpres, Sibiu, 1994.
24. Cesereanu, Ruxandra, *Coma*, Editura Vinea, București, 2008.
25. Cesereanu, Ruxandra, *Femeia-cruciat*, Antologie, Paralela 45, 1999.
26. Cesereanu, Ruxandra, *Grădina deliciilor*, Editura Echinox, Cluj, 1993.
27. Cesereanu, Ruxandra, *Kore-Persephona*, Editura Vinea, București, 2004.
28. Cesereanu, Ruxandra, *Oceanul Schizoidian*, Editura Marineasa, Timișoara, 1998.
29. Cesereanu, Ruxandra, *Veneția cu vene violete. Scrisorile unei curtezane*, Editura Dacia, Cluj, 2002.
30. Cesereanu, Ruxandra, *Zona vie*, Editura Dacia, Cluj, 1993.
31. Dimov, Leonid, *A.B.C. Poeme*, Editura Cartea Românească, București, 1973.
32. Dimov, Leonid, *Carte de vise*, Editura Mihai Eminescu, București, 1991.
33. Dimov, Leonid, *Deschideri*, Editura Cartea Românească, București, 1972.
34. Dimov, Leonid, *La capăt*, Editura Mihai Eminescu, București, 1974.
35. Dimov, Leonid, *Scrisori de dragoste (1943-1954)*, Colecția „Ego-grafii”, Ediție îngrijită, studiu introductiv, bibliografie, notă asupra ediției și note de Corin Braga, Editura Polirom, Iași, 2003.
36. Dimov, Leonid, *Spectacol*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
37. Dimov, Leonid, *7 poeme*, Editura Pentru Literatură, București, 1968.
38. Dimov, Leonid, *Texte*, Editura Albatros, București, 1980.
39. Dimov, Leonid, *Veșnica reîntoarcere*, Editura Cartea Românească, București, 1982.

40. Ivănceanu, Vintilă, *Cinste specială*, Editura Pentru Literatură, București, 1967.
41. Ivănceanu, Vintilă, *Versuri*, Editura Pentru Literatură, București, 1969.
42. Mazilescu, Virgil, *Fragmente din regiunea de odinioară*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
43. Mazilescu, Virgil, *Guillaume, poetul și administratorul*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
44. Mazilescu, Virgil, *Va fi liniște, va fi seară*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
45. Mazilescu, Virgil, *Versuri*, Editura Pentru Literatură, București, 1968.
46. Stănescu, Nichita, *11 Elegii*, Editura Tineretului, București, 1966.
47. Stănescu, Nichita, *Dreptul la timp*, Editura Tineretului, București, 1966.
48. Stănescu, Nichita, *Nichita Stănescu. Îngerul cu o carte în mâini*, Editura Mașina de scris, București, 1999.
49. Stănescu, Nichita, *Operele imperfecte*, Editura Albatros, București, 1979.
50. Stănescu, Nichita, *Ordinea cuvintelor*, vol. I-II, Editura Cartea Românească, București, 1985.
51. Stănescu, Nichita, *O viziune a sentimentelor*, Editura Pentru Literatură, București, 1964.
52. Stănescu, Nichita, *Poezii*, Editura Minerva, București, 1988.
53. Stănescu, Nichita, *Sensul iubirii*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, col. „Luceafărul”, București, 1960.
54. Turcea, Daniel, *Entropia*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
55. Turcea, Daniel, *Epifania*, Editura Cartea Românească, București, 1982.
56. Turcea, Daniel, *Iubire, înțelepciune fără sfârșit*, Editura Albatros, București, 1991.
57. Vasilescu, Lucian, *Evenimentul zilei*, Editura Nemira, București, 1995.
58. Vasilescu, Lucian, *Fără de care ar fi în zadar*, Editura Eis Art, Iași, 2006.
59. Vasilescu, Lucian, *Ingenieria poemului de dragoste*, Editura Albatros, București, 1996.
60. Vasilescu, Lucian, *Sanatoriul de boli discrete*, Editura Cartea Românească, București, 1996.
61. Vasilescu, Lucian, *Spirt. Muzeul întâmplărilor de ceară*, Editura Nemira, București, 2000.

B. Bibliografia critică

I. Monografii

62. Bodiș, Andrei, *Mircea Cărtărescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.
63. Buzera, Ion, *Virgil Mazilescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.
64. Ilie, Rodica, *Emil Brumar. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.
65. Spiridon, Vasile, *Spiridon, Nichita Stănescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2003.
66. Ștef, T., Mureșan, V., *Leonid Dimov. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.

II. Studii și articole de critică și teorie literară în volume

67. Abăluță, Constantin, *Regal poetic*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.
68. Adamek, Diana, *Transilvania și verile cu polen. Clujul literar în anii '90*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.

69. Avrămuț, Horia, *Nichita Stănescu. În sinele tragic*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002.
70. Bachelard, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*, Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1995.
71. Bachelard, Gaston, *Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*, Traducere de Angela Martin, Editura Univers, București, 1997.
72. Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
73. Balotă, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX*, Editura Minerva, București, 1997.
74. Barnes, J. A., *Sociologia minciunii*, Institutul European, Iași, 1998.
75. Barth, John, *Varieteu pe apă*, București, Editura Univers, 1991.
76. Bârna, Nicolae, *Țepeneag. Introducere într-o lume de hârtie*, Editura Albatros, București, 1998.
77. Bârna, Nicolae, *D. Țepeneag*, Biblioteca Apostrof, Cluj, 2007.
78. Bârsilă, Mircea, *Dimensiune ludică a poeziei lui Nichita Stănescu*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.
79. Béguin, Albert, *Sufletul romantic și visul*, Editura Univers, București, 1998.
80. Behring, Eva, *Scriitori români din exil, 1945-1989*, Editura Fundației Culturale Române, 2001.
81. Bloom, Harold, *Canonul occidental*, Editura Univers, București, 1998.
82. Boldea, Iulian, *Aproximații*, Editura Contemporanul, București, 2010.
83. Boldea, Iulian, *Dimensiuni critice*, Editura Universității “Petru Maior”, Târgu-Mureș, 1998.
84. Boldea, Iulian, *Istoria didactică a Poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005.
85. Boldea, Iulian, *Poeți români postmoderni*, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2006.
86. Boldea, Iulian, *Poezia neomodernistă*, Editura Aula, Brașov, 2005.
87. Boldea, Iulian, *Scriitori români contemporani*, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2002.
88. Braga, Corin, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Editura Institutul European, Iași, 1998.
89. Braga, Corin, *Nichita Stănescu. Orizontul imaginar*, Editura Imago, Sibiu, 1993 (prima ediție); Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002 (ediția a doua, revizuită și adăugită).
90. Braga, Corin, *Psihobiografii*, Editura Polirom, București, 2011.
91. Breban, Nicolae, *Stricte amintiri literare*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
92. Buciu, Marian Victor, *Țepeneag între onirism, textualism, postmodernism*, Editura Aius, Craiova, 1998.
93. Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*. Traducere de Gabriela Duda și Mihaela Gulea. Prefață de Gabriela Duda, Editura Univers, București, 1988.
94. Călinescu, Al., *Biblioteci deschise*, Editura Cartea Românească, București, 1986.
95. Călinescu, George, *Universul poeziei*, Editura Minerva, București, 1971.
96. Călinescu, Matei, *Cele cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995.
97. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie (de la romantism la avangardă)*, Editura Eminescu, București, 1972.
98. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999.
99. Cesereanu, Ruxandra, *Deliruri și delire. O antologie a poeziei onirice românești*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.
100. Chelaru-Murăruș, Oana, *Nichita Stănescu – subiectivitatea lirică. Poetica enunțării*, Editura Univers, București, 2000.
101. Chioaru, Dumitru, *Noi dezvoltări în perspectivă*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010.
102. Christi, Aura, *Fragmente de ființă*, Editura Albatros, București, 1998.
103. Cistelecan, Alexandru, *Al doilea top*, Editura Aula, Brașov, 2004.

104. Cistelean, Alexandru, *Poezie și livresc*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
105. Connor, Steven, *Cultura postmodernă*, Editura Meridiane, București, 1999.
106. Craia, Sultana, *Vis și reverie în literatura română*, Editura Minerva, București, 1994.
107. Crăciun, Gheorghe, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
108. Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
109. Cristea, Valeriu, *Interpretări critice*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
110. Cristea, Valeriu, *Modestie și orgoliu*, Editura Eminescu, București, 1984.
111. Crohmălniceanu, Ov. S., *Pâinea noastră cea de toate zilele*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
112. Derrida, Jacques, *Diseminarea*, Univers Enciclopedic, București, 1997.
113. Diaconu, Mircea A., *Fețele poeziei*, Editura Junimea, 1999.
114. Diaconu, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, 2002.
115. Dimisianu, Gabriel, *Opinii literare*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
116. Dimitriu, Daniel, *Nichita Stănescu – Geneza poemului*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1997.
117. Dimov, Leonid și Țepeneag, Dumitru, *Onirismul estetic*, antologie de texte teoretice, interpretări critice și prefață de Marian Victor Buciu, Editura Cartea Veche, București, 2007.
118. Dimov, Leonid și Țepeneag, Dumitru, *Momentul oniric*, Editura Cartea Românească, București, 1997.
119. Doinaș, Ștefan Augustin, *Lectura poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
120. Doinaș, Ștefan Augustin, *Poeți români*, Editura Eminescu, București, 1999.
121. Dolezel, Lubomir, *Poetica occidentală: tradiție și progres*, Editura Univers, București, 1998.
122. Dumitrescu, Aurelian Titu, *Nichita Stănescu atât cât mai știm și noi*, Editura Literară, București, 2001.
123. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Univers Enciclopedic, București, 1998.
124. Felea, Victor, *Reflexii critice*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
125. Felea, Victor, *Secțiuni*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
126. Felecan, Daiana, *Între veghe și vis sau Spațiul operei lui D Țepeneag*, Editura Limes, Cluj, 2006.
127. Flămând, Dinu, *Intimitatea textului*, Editura Eminescu, București, 1985.
128. Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză*, vol. X, Ed. Trei, București, 2004.
129. Freud, Sigmund, *Opere*, vol. 9, *Interpretarea viselor*. Traducere Roxana Melnicu, Editura Trei, București, 2003.
130. Freud, Sigmund, *Visul*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
131. Fromm, Erich, *Le langage oublié*, Editura Payot, France, 1975.
132. Frunzetti, Ion, *Studii critice*, Editura Fundației Culturale Române, Colecția Antropologie culturală, București, 2000.
133. Gheorghiu, Mihai Dinu, *Reflexe condiționate*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
134. Grigorescu, Dan, *Dicționarul avangardelor*, Editura Enciclopedică, București, 2003.
135. Grigurcu, Gheorghe, *Existența poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1986.
136. Grigurcu, Gheorghe, *Poezie română contemporană*, Editura Revistei Convorbiri literare, Iași, 2000, vol. I.
137. Grigurcu, Gheorghe, *Teritoriu liric*, Editura Eminescu, București, 1972.

138. Gullentops, David, *Poétique du visuel*, Paris, Editions Paris- Méditerranée, 2001.
139. Horodincă, Georgeta, *Studii literare*, Editura Eminescu, București, 1978.
140. Iorgulescu, Mircea, *Al doilea rond*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
141. Iorgulescu, Mircea, *Rondul de noapte*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
142. Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, Editura Eminescu, București, 1978.
143. Jung, Carl Gustav, *Despre natura viselor*, în „Puterea sufletului”, Editura Anima, București, 1994.
144. Jung, Carl Gustav, *Tipurile psihologice*, Editura Anima, București, 1995.
145. Lalo, Charles, *La beauté et l'instinct sexuel*, Editura Ernest Flammarion, Paris, 1922.
146. Lefter, Ion Bogdan, *5 poeți: Naum, Dimov, Ivănescu, Mugur, Foarță*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
147. Lefter, Ion Bogdan, *Flashback 1985: Începuturile „noii poezii”*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
148. Lefter, Ion Bogdan, *Romanian Writers of the '80 and '90. A Concise Dictionary*, Paralela 45, Pitești, 1999.
149. Lovinescu, Monica, *Unde scurte. Jurnal indirect*, Editura Humanitas, București, 1990.
150. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, ediția II, Editura FCR, București, 1997.
151. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
152. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, vol. I, Editura Aula, Brașov, 2001.
153. Manu, Emil, *Eseu despre generația războiului*, Editura Cartea Românească, 1978.
154. Mecu, Carmen-Maria, *Nichita Stănescu prin lentile de psiholog*, Editura Național, București, 2001.
155. Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum, București, 2000.
156. Micu, Dumitru, *Limbaje moderne în poezia românească de azi*, Editura Eminescu, București, 1986.
157. Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. III, Editura Iriana, București, 1996.
158. Mincu, Marin, *Eseu despre textul poetic, II*, Editura Cartea Românească, București, 1986.
159. Mincu, Marin, *Direcții lirice contemporane în Critice II*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
160. Mincu, Marin, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, Editura Pontica, Constanța, 2007.
161. Mincu, Marin, *Poeticitate românească postbelică*, Editura Pontica, Constanța, 2000.
162. Mincu, Marin, *Poezia română actuală*, Editura Pontica, Constanța, 1999, vol. III.
163. Mincu, Marin, *Poezie și generație*, Editura Eminescu, București, 1975.
164. Mincu, Ștefania, *Nichita Stănescu între poesis și poiienin*, Editura Eminescu, București, 1991.
165. Munteanu, Romul, *Jurnal de cărți*, Vol. III, Editura Eminescu, București, 1981.
166. Negoșescu, Ion, *Alte însemnări critice*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
167. Negoșescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj, 1994.
168. Negrici, Eugen, *Figura spiritului creator*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
169. Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

170. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației PRO, București, 2003.
171. Paleologu, Alexandru, *Despre lucrurile cu adevărat importante*, Editura Polirom, București, 1997.
172. Pantea, Aurel, *Literatura onirică. Aplicații în poezia românească*, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Alba Iulia, 2004.
173. Pantea, Aurel, *Poezie română contemporană*, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Alba Iulia, 2004.
174. Pantea, Aurel, *Simpatii critice*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2004.
175. Papu, Edgar, *Despre stiluri*, Editura Eminescu, București, 1986.
176. Pavel, Laura, *D. Țepeneag și canonul literaturii alternative*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007.
177. Păunescu, Adrian, *Sub semnul întrebării*, Editura Cartea Românească, București, 1971.
178. Pârja, Gheorghe, în dialog cu Adam Puslojič, *Sub podul lui Apollodor. Despre Nichita Stănescu și alți poeți din lume*, Editura Du Style, București, 1998.
179. Perian, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
180. Petrescu, Liviu, *Poetica postmodernismului*, Editura Paralela 45, București, 1996.
181. Petroveanu, Mihail, *Traectorii lirice*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
182. Petru Poantă, *Dicționar de poeți. Clujul contemporan*, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Forum, 1998.
183. Philippide, Al, *Biblioteca critică*, Editura Eminescu, București, 1972.
184. Pintescu, Alexandru, *Retorica aproximației. Breviar de poezie optzecistă*, Iași, Editura Timpul, 2004.
185. Piru, Al., *Poezia românească contemporană*, Vol. II, Editura Eminescu, București, 1975.
186. Poantă, Petru, *Radiografii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978.
187. Pontalis, J.-B., *Atracția visului*, Editura Humanitas, București, 1994.
188. Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*, Editura Minerva, București, 1990.
189. Pop, Ion, *Avangardismul poetic românesc*, Editura pentru Literatură, București, 1969.
190. Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2006.
191. Pop, Ion, *Nichita Stănescu – spațiul și măștile poeziei*, Editura Albatros, București, 1980.
192. Pop, Ion, *Pagini transparente*, Editura Dacia, Cluj, 1997.
193. Pop, Ion, *Poeți contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
194. Pop, Ion și Papu, Edgar, *Barocul ca tip de existență*, Editura Minerva, București, 1977.
195. Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, I – II, București, 2001; Ediția a doua, Editura Semne, București, 2009.
196. Popescu, George, *Mecanica formei*, Editura Pontica, Constanța, 1999.
197. Pound, Ezra, *A few dont's*, în *Literary Essays of Ezra Pound*, New York, A New Directions Book, 1968.
198. Raicu, Lucian, *Critica, formă de viață*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
199. Ricoeur, Paul, *Despre interpretare. Eseu asupra lui Freud*, Editura Trei, București, 1998.
200. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, III, IV, Editura Cartea Românească, București, 1984, 1989.

201. Simion, Eugen, *Sfidarea retoricii*, Editura Cartea Românească, București, 1986.
202. Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, Vol. IV, Editura Minerva, București, 1990.
203. Simuț, Ion, *Arena actualității*, Editura Polirom, Iași, 2000.
204. Simuț, Ion, *Dumitru Țepeneag și rebeliunea onirică*, în *Arena actualității*, Editura Polirom, București, 2000.
205. Ștefănescu, Alex., *Introducere în opera lui Nichita Stănescu*, Editura Minerva, București, 1986.
206. Ștefănescu, Alex., *Nichita Stănescu. Îngerul cu o carte în mâini*, Editura Mașina de scris, București, 1999.
207. Tarangul, Marin, *Prin ochiul lui Nichita*, Editura Cartea Românească, București, 1996.
208. Tomuș, Mircea, *Mișcarea literară*, Editura Eminescu, București, 1981.
209. Țepeneag, Dumitru, *Războiul literaturii încă nu s-a încheiat*, Editura Alfa, București, 2000.
210. Țeposu, Radu G., *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Editura Eminescu, București, 1993.
211. Țone, Nicolae, *Moartea ca o invazie de cormorani...*, prefața la volumul *Fantoma sanatoriului*, Editura Vinea, București, 2001.
212. Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană, I, Promoția 70'*, Editura Eminescu, București, 1995.
213. Ungureanu, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Editura Aula, Brașov, 2007.
214. Ungureanu, Cornel, *La vest de Eden*, Editura Amarcord, București, 1995.
215. Uricariu, Doina, *Nichita Stănescu. Lirismul paradoxal*, Editura Du Style, București, 1998.
216. Ursa, Mihaela, *Optzecismul și promisiunile postmodernismului*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
217. Valéry, Paul, *Introduction à la poétique*, Paris, Gallimard, 1938.
218. Vasile, Geo, *Poezia română între milenii. Dicționar de autor*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
219. Vasilescu, Lucian, Pop, Ioan Es., *Confort 2 îmbunătățit*, Editura Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, București, 2004.

III. Dicționare, enciclopedii, antologii

220. ***Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004.
221. Chevalier, Jean, Alain, Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1995.
222. Clément, Elisabeth, Demonque, Chantal, Hansen-Love, Laurence, Kahn, Pierre, *Filosofia de la A la Z Dicționar enciclopedic de filosofie*, Editura All, București, 1999.
223. Pop, Ion, *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. I-IV, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005.
224. Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977.
225. Vasile, Geo, *Poezia română între milenii – Dicționar de autori*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
226. Zaciu, M., Papahagi, M., Sasu, A., *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000.